



FEMINISTEERIUM

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister
28.09.2026
info@justdigi.ee

Arvamus karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, ohvriabi seaduse ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta

Täname kutse eest arvamust avaldada. Toetame eelnõuga kavandatavaid muudatusi. Esitame neli parandusettepanekut.

1. Ohvriabi seaduse muudatuskavatsused

1.1 Ohvriabi kriisitelefoni teatud kõnede salvestamise eesmärk peab hõlmama ohvrite kõiki laadi nõuete tõendamist.

Eelnõu §-ga 3 loodav OAS § 14' lg 1 näeb ette, et "kõned salvestataks abivajaduse väljaselgitamiseks, abi paremaks osutamiseks, salvestiste kasutamiseks tõendina süüteomenetluses ja nõustamise kvaliteedi tagamises."

Arvestades Isikuandmete Kaitse Üldmäärusega ette nähtud **andmete töötlemise eesmärgipärasuse nõuet**, võib nende tõendite esitamisel kõikides muudes menetlustes peale süüteomenetluse tekkida probleeme, kui vastaspool peaks menetluse käigus tuginema nende tõendina kasutamise õigusvastasusele TsMS § 238 lg 3 p 1 tähenduses - kuivõrd neid tõendeid on kasutatud eesmärgil, mida pole nende kogumisel välja toodud.

Ohver peaks salvestatud kõnesid tõendina kasutada saama lisaks tsiviilhagidele ka võimalikes haigita asjades (nt laste suhtluskorda puudutavates vaidlustes) või ka haldus(kohtu)menetlustes (nt nõuetele mittevastava abi saamisel OAS-i alusel).

Näeme, et seadusandja saab need eesmärgid tagada, sõnastades OAS § 14' lg 1 järgnevalt:



FEMINISTEERIUM

"Ohvriabi kriisitelefoni teatud kõned salvestatakse ohvri abivajaduse väljaselgitamiseks ja abi paremaks osutamiseks, nõustamise kvaliteedi tagamiseks ja salvestise kasutamiseks tõendina süüteomenetluses, haldusmenetluses ja kohtumenetlustes."

1.2. Ohvriabi kriisitelefoni teatud kõnede salvestamise periood peaks olema 1 aasta.

Eelnõu §-ga 3 loodav OAS § 14' lg 3 näeks ette, et ohvriabi kriisitelefoni teatud kõned säilitataks digitaalsel andmekandjal 6 kuud alates salvestamise kuupäevast.

Feministeeriumi hinnangul jääb see salvestusperiood liiga lühikeseks, kuivõrd selle perioodi määramisel tuleks arvestada lisaks menetleja reageerimiskiirusele ja -võimekusele ka ohvri võimalust ja motivatsiooni süüteost teatada. Selliseks motivatsiooniks võiks pidada näiteks korduvalt samalaadse süüteo ohvriks sattumist.

Ühendkuningriigis läbi viidud uuringu "Targeting Escalation of Intimate Partner violence: Evidence from 52,000 Offenders" kohaselt esineb kõige pikem ajavahemik lähisuhtevägivallasüütegude puhul korduvrikkujatel nende esimese ja teise rikkumise vahel, mis on keskmiselt 164 päeva ehk ülespoole ümardatult **6 kuud** ("Time Between Repeat Incidents", lk 132).

Esimese lähisuhtevägivalla juhtumi käigus tekkinud tõendid tuleks uurimisasutustele abiks nii esimese kui ka järgnevate juhtumite tõendamisel. Arvestades selliste süütegude tihti korduvat iseloomu ja asjaolu, et ohvrid kalduvad alles korduva ründamise järgselt süüteost politseid teatama, on oluline, et kui ohver teisest või järgnevast vägivalla episoodist uurimisasutusi teatab, toetaks tema teadet ka eelnevate episoodide kohta esinevad tõendid.

Feministeerium palub pikendada eelnõuga vastu võetava OAS § 14' lg 3 ette nähtud kõnede salvestamise perioodi vähemalt kuni 1 aasta.

Selline periood ei oleks ohvrite suhtes liigselt põhiõigusi riivav, eriti arvestades, et salvestamise eesmärk on teenida nende endi kaalukaid huvisid. Proportsionaalsuse hindamisel tuleks arvestada ka asjaolu, et juba olemasolev normistik näeb teatud juhtudel ette kohustuse salvestada andmesubjektide andmeid avalikes huvides kuni 1 aasta (vt nt ESS § 111' lg 4).



2. Karistusseadustiku muudatuskavatsused

2.1. KarS § 175' sõnastusest "lapseporno" mõiste väljavahetamine mõistega "lapse seksuaalset kuritarvitamist kujutav materjal".

Toetame ettepanekut, aga toome välja võimaliku ohu uue sõnastuse puhul. KarS-i kommenteeritud väljaanne kirjeldab § 175 kommentaarides pornograafiat järgnevalt: "**Pornograafia** mõiste sisustamisel saab lähtuda PorTS § 1 lg 2 p-s 3 sätestatust: pornograafia on kujutamiseviis, mis teisi inimlikke seoseid kõrvale või tagaplaanile jättes toob labaselt ja pealetükkivalt esile seksuaalsed toimingud. /.../ Lapsepornograafia on seksuaalakti kujutamine lapseealisena näiva isikuga (§ 178 komm 3.2.2). "

Seega on lapseporno sisuliselt määratletud õigustermin, millel on konkreetne tähendus. "Lapse seksuaalset kuritarvitamist kujutav materjal" pole Feministeeriumile teadaolevalt sarnaselt piiritletud. Grammatiliselt tõlgendades läheb niisiis lapse seksuaalset kuritarvitamist kujutava materjali suhtes ligipääsu taotlemise alla ka olukord, milles isik teadustöö tarvis otsib kas kohtulahendeid või ajaloolisi materjale, milles kirjeldatakse lapseealiste vastu toime pandud seksuaalsüütegusid. Sama probleem kerkib ka teostega, mis kujutavad laste seksuaalset kuritarvitamist ilmselgelt halvas valguses, näiteks Ilmar Raagi 2007. aasta film "Klass".

Näeme, et seadusandja saab sellist asjade käiku ennetada sidudes käibel oleva lapseporno õigusmõiste sisu uue mõistega "lapse seksuaalset kuritarvitamist kujutav materjal".

2.2 Olemasolev KarS § 81 lg 1 kirjeldab, millisel juhul ei tohi isikut süüdi mõista ega karistada, aga juurde kavandatud KarS § 81 lg 1' räägib süütegude aegumisest.

KarS § 81 lg 1 kirjeldab aegumise tagajärgi ja näeb alapunktidena ette aegumistähtajad eri süütegudele, kavandatud KarS § 81 lg 1' ütleb, et asjassepuutuvate süütegude puhul esinevad teatud pikkusega aegumistähtajad – näeme nende kahe sätte vahel ühildumisviga. Sõnastuse erinevuse tõttu võib jääda mulje, et need sätted teevad erinevaid asju, kuigi nende eesmärk on sama.



FEMINISTEERIUM

Pakume järgneva sõnastuse:

"§ 81 /.../

(1') Kedagi ei tohi kuriteos süüdi mõista ega karistada käesolevas seadustikus sätestatud kuritegudes, mis on seotud noorema kui kaheksateistaastase isiku seksuaalse väärkohtlemise või kuritarvitamisega, kui:

1) käesoleva seadustiku §-s 144, 145, 145¹ või 175 sätestatud kuriteo, või §-s 133, 133¹, 141 või 141' sätestatud kuriteo puhul, kui see on toime pandud noorema kui kaheksateistaastase isiku suhtes ja selle toimepanemisest on möödunud kolmkümmend kaks aastat;

2) käesoleva seadustiku §-s §-s 175', 178, 178' ja 179 sätestatud kuriteo puhul, kui see on toime pandud noorema kui kaheksateistaastase isiku suhtes ja selle toimepanemisest on möödunud kolmkümmend kaks aastat."